

VIISAUDEN VUORILLA

MIKÄ WADI RUM?

Wadi Rum, *Craters of the Moon*, on eteläisessä Jordaniassa sijaitseva 720 neliökilometrin laajuinen hiekkatasanko.

Alueen hiekkakivivuoret kohoavat 1754 metrin korkeuteen. Vuorten jalusta on yli 600 miljoonaa vuotta vanhaa graniittia. Sen päälle kerrostui eri merivaiheiden aikoina hiekkaa, joka kivettyi hiekkakiveksi.

Graniittisen jalustan päällä lepäävä pystysuoria seinämiä muodostava punertava 300 metriä paksu hiekkakivi, *um sahn*, on peräisin kambriikaudelta 500 miljoonan vuoden takaa. Vuorten huiput muodostava vaaleanharmaa hiekkakivi *rum* ajoittuu ordovikikaudelle 440 miljoonan vuoden taakse.

Alue tunnetaan kallio-
maalauksistaan ja historiallisista temppeleistään.

Alue tunnetaan kallio-
maalauksistaan ja historiallisista temppeleistään.

Alue tunnetaan kallio-
maalauksistaan ja historiallisista temppeleistään.

Wadi Rumin karunkaunis laakso tunnetaan hiekkakivikallioistaan, maalauksistaan ja temppeleistään. Myös nimi Arabian Lawrence saattaa soittaa kelloja. Luontomatkailu tuo Jordaniaan tuloja, mutta kaikki vierailijat eivät ymmärrä alueen ainutlaatuisuutta.

Artikkelin kirjoittaja on geoinformatiikan professori Helsingin yliopistossa.

Jyrkkiä kallioseinämiä peittävät lukemattomat kupolit, jotka ovat haaleamman punaisia kuin liiki pystysuorat seinämät, pikemminkin harmaita. Karavaanimme meni hiljaiseksi kun se tunsu pienuutensa näiden mahtavien vuorten keskellä.

Näin kirjoitti upseeri, kirjailija **Thomas Edward Lawrence** kirjassaan *Seitsemän viisauden pilaria*, joka toi alueen länsimaisten lukijoiden tietoisuuteen 1920-luvulla. Lawrence syntyi Walesissa vuonna 1888 ja opiskeli arkeologiaa Oxfordin yliopistossa. Hän tutustui Lähi-Itään ensi kerran vuonna 1909 kerätessään materiaalia graduunsa ristiretkien linnoituksista.

Ensimmäisen maailmansodan aikana Lawrence palveli tiedustelujoukoissa Siinailta. Hän tunsu suurta sympatiaa arabeja kohtaan ja liittyi arabivallankumouksen joukkoihin.

Kokemukset Lähi-idässä ja Wadi Rumissa Lawrence tallensi vuonna 1926 julkaistuun päiväkirjaansa. Kirjailija hämmästytti Seitsemän viisauden pilarin saavuttamasta suosiosta ja äkillisestä kuuluisuudestaan. Hän vaihtoi nimensä ja eli hiljaiseloa mökissään Englannin Dorsetissa, kunnes menehtyi moottoripyöräonnettomuudessa vuonna 1935.

Kuolemansa jälkeen ”Arabian Lawrence” muuttui legendaksi, jota vuonna 1960 valmistunut, Oscarein ja Baftoin palkittu maineikas elokuva kiillotti entisestään.

LÄHTEIDEN ÄÄRELLE / Elämä karussa Wadi Rumissa on sekin vaatinut ehkä seikkailumieli-alaa, mutta elämän salaisuus piilee alueen lähdevedessä. Huokoiset hiekkakivikerrokset laskevat lävitse sadeveden, jonka kova graniittikerros kokoaa. Lähteet houkuttelivat varhaiset karavaanireitit kulkemaan Rumin kautta. Seudulla on ilmeisesti asuttu jo esihistoriallisena aikana.

Ptolemaioksen teoksissa laakso mainitaan nimellä Aramaa, *Koraanissa* nimellä Ad ja myöhemmissä kirjoissa nimellä Iram. Vanhoissa kronikoissa kerrotaan Rumin viinitarhoista. Hiekkakallioon kaiverretut aramean-, kreikan- ja arabiankieliset tekstit kertovat nabatealaisten, thaimudien ja kreikkalaisten asuttaneen laaksoa.

Merkittävin arkeologinen rakennus on nabatealaisten temppeli, jonka seinäkaiverukset kertovat jumalatar Allatin vaikutusvallasta. Vesi-insinöörin taidoistaan tunnetut nabatealaiset rakensivat Rumiin patoaltaita ja kanavia.

Nimensä Wadi Rum on saanut arabian kielen kuivaa joen uoma tarkoittavasta sanasta wadi ja laakson kylästä Rum. Rum on luultavasti peräisin aramean kielestä ja merkitsee korkeaa.

Burdahin kivisilta on 15 metriä pitkä. / Leirillä saa nauttia beduiinien vieraanvaraisuudesta. / Rabayehin leiri sijaitsee dyynin ja kallioiden välissä.

Tuhannet kalliopiirroksat Wadi Rumissa kertovat alueen metsästystavoista, karavaaneista, ihmisistä ja eläimistä. Leijonien ja strutsien kuvat kertovat entisajan ilmastosta. Nykyisin turistit idästä ja lännestä tahtovat kaivertaa omat graffitinsa pehmeään kiveen.

Vanha kohtaa uuden monella tapaa: Wadi Rumissa on kuvattu esimerkiksi *Yksin Marsissa* -elokuva.

LEIRITUNNELMAA / Wadi Rum on ollut profeetta **Mohammedista** asti polveutuvan Howetat-beduiiniheimon koti. Beduiinit paimentavat vuohia, lampaita ja kameleita, jotka antavat heille kaiken mitä he tarvitsevat: vuotia ja villaa teltan rakentamiseen, lihaa sekä maitoa juuston valmistamiseen. Työnjaossa mies paimentaa ja nainen tekee kaiken muun.

Wadi Rum on Jordanian tärkeimpiä turistikohteita Petran rauniokaupungin ja Persianlahden Aqaban rantakohteen jälkeen. Aqabasta ajaa noin tunnin Wadi Rumiin, Ammanista viisi tuntia.

Beduiinien leirit tarjoavat ruokaa, telttajoitusta, yhteislaulua ja tanssia matkailijalle. Leirinuotio, täysikuu ja yössä viilenevä hiekka tarjoavat mieleenpainuvat olosuhteet. Korkeimmin hinnoitellut leirit tarjoavat jopa auringon lämmittämän vesisuihkun.

Wadi Rumissa voi liikkua hitaasti kamelilla tai nopeasti maastoautoilla. Hevosellakin pääsee. Ekologisinta on kävellä, mutta taivaltaminen paahteessa kuluttaa voimat nopeasti.

RINTEILLE / Ensimmäiset kartoitukset Wadi Rumin kiipeilyreiteistä teki **Tony Howard** vuosina 1984–1986 Jordanian turismiministeriön pyynnöstä. *Treks and Climbs of Wadi Rum Jordan* -kirjassa on jo yli 270 kiipeilyreittiä.

Sveitsiläiset ja italialaiset vuorikiipeilijät ovat vuosien saatossa hakanneet vuorenselämiin satoja hakoja, kiiloja ja köysiä, mutta ensimmäisiä kiipeilijöitä lienevät vuorilla metsästäneet beduiinit. Beduiinien reitit ovat monimutkaisia ja luonnonpiirteitä seuraavia. Paikoin etenemistä on autettu kallion halkeamiin työnetyillä oksilla eli beduiinitikkaililla.

Erosio kuluttaa haurasta hiekkakiveä synnyttäen kivisiltoja, joista kuuluisimpia ovat Burdah, Kharaz ja Um Fruth.

ORYXIN PAKO / Hiekka-aavikolla ja kallioilla on hämmästyttävän paljon elämää. Vuorella kasvaa yksittäisiä katajia ja mäntyjä. Kallioseinämien

TUHANNET KALLIO-PIIRROKSET KERTOVAT METSÄSTYSTAVOISTA, KARAVAANEISTA, IHMISSISTÄ JA ELÄIMISTÄ.

kosteimmissa painanteissa viihtyvät jopa palmut ja oliivipuut. Sateiden jälkeen tasankoa verhoavat liki 200 eri kasvilajia.

120 lintulajista mahtavimpia ovat liskoja ja gekkoja vaanivat haukat, pöllöt ja kotkat. Vaarallisimpia Wadi Rumin eläimistä ovat mustaleskihämähäkki ja arabiansarvikyy. Nisäkkäistä suurimpia ovat sudet, sakaalit, hyeenat. Dyyneillä ja kallioilla elävät kalliotamaanit.

Alueelta jo hävinnyt Arabian tarustoon kuuluva keihäsantilooppi, oryx, yritettiin palauttaa Wadi Rumiin vuonna 2002. Eläinparka joutui oitis metsästyksen kohteeksi, ja harvat eloonjääneet pakenivat Saudi-Arabian tasangoille. Vanhoissa rakkausrunoissa armaan silmiä verrataan oryxin suuriin silmiin.

LUONTOMATKAILUA / Wadi Rumin alue suojeltiin vuonna 1997. Jordania pyrkii yhdistämään matkailuelinkeinon luonnonarvojen kunnioittamiseen. Kestävän luontomatkailun kurseille kutsutaan mukaan leiripäällikköjä, autokuskeja ja oppaita.

Wadi Rumin viiden dinaarin pääsymaksusta 60 prosenttia menee beduiiniosuuskunnille, jotka rakentavat ja ylläpitävät kouluja matkailuvaroilla. Osuuskunta Rum Art valmistaa etnisiä koruja, joissa kuvataan kalliokaiverruksien hahmoja karavaaneista kameleihin. Tuotteita myydään ainoastaan Wadi Rumissa.

1980-luvulta lähtien matkailijamäärät ovat kasvaneet noin 100 000 tulijalla vuodessa. Vieraita kuskataan herkkää kasvillisuutta rikkovilla nelivetopeleillä. Leirinuotiot, roskaaminen ja modernit graffitit muuttavat maisemaa. Polttopuusta on pula. Osa turisteista kunnioittaa luontoa ja ymmärtää alueen ainutlaatuisuuden. Matkailussa on kuitenkin vielä paljon kehitettävää.

Wadi Rum voi muuttaa sinut, mutta älä sinä muuta Wadi Rumia. //